

KOMENTAR

(Ne)informisana odluka o EU

Nikola Jović

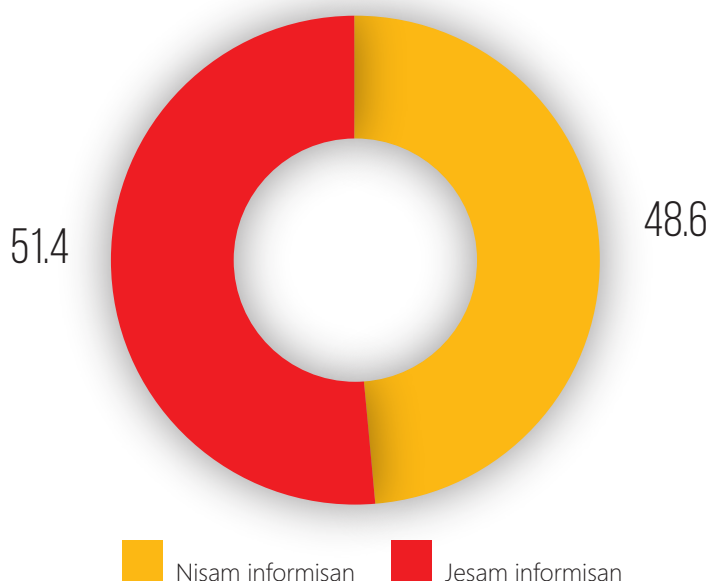
Asistent na Fakultetu političkih nauka

Da li bi Srbija trebalo da uđe u Evropsku uniju pitanje je koje se već deceniju i po javlja u istraživanjima javnog mnjenja. Od početka merenja stavova, možemo videti različite promene kada je reč o podršci EU integracija Srbije. Promene uglavnom idu u pravcu smanjenja podrške ulasku Srbije u EU. Podrška integracijama kretala se od 72% 2003. godine do 41% 2016. godine. Postavlja se pitanje kako smo došli do toga da od dominantnih evroentuzijasta danas imamo dominantne evroskeptike. Upitno je i to da li su građani 2003. godine zaista bili dobro informisani, pa su znali za prednosti koje donosi članstvo ili su zapravo danas informisaniji i znaju za sve negativne aspekte članstva. Čini se da ovo komplikovano pitanje zapravo ima jednostavan odgovor. Ni tada a ni sada, građani nisu dovoljno obavešteni da donesu informisanu odluku, što i potvrđuju rezultati istraživanja koje su zajedno sprovedli Evropski pokret u Srbiji i Fakultet političkih nauka u okviru projekta Evropa za mene. Cilj projekta Evropa za mene je upravo upoznavanje građana sa procesom integracija na jedan kvalitetan i uravnotežen način, predstavljajući i pozitivne i negativne strane EU integracija.

Rezultati istraživanja pokazuju da svaki drugi ispitanik smatra da nije dovoljno informisan o EU, dok gotovo 60% ispitanika kaže da ga tema evrointegracija i ne zanima (videti Grafikon 1.). Bez obzira na odnose na relaciji Beograd–Brisel, građani smatraju da se problemi moraju rešavati unutar „kuće“ zbog toga što ne vide pozitivne efekte procesa pridruživanja. Otuda ne čudi što je odnos ispitanika prema EU zapravo odnos nezainteresovanosti koji je najčešće iskazan kroz sledeće diskurse: „Dosta više sa Evropskom unijom“, „Dosadila nam je ta Evropska unija“, „Ima li važnijih problema u ovoj zemlji od Evropske unije?“

Grafikon 1. Informisanost građana Srbije o Evropskoj uniji.

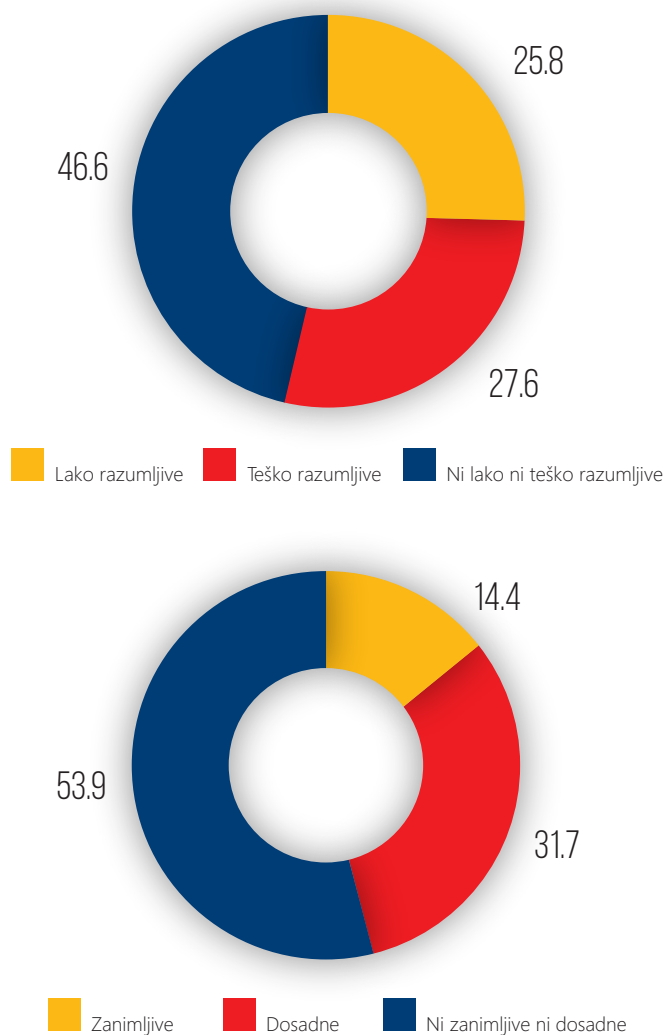
Koliko ste informisani o Evropskoj uniji?

Kada je reč o medijskom predstavljanju i izveštavanju, istraživanje pokazuje da svaki četvrti ispitanik smatra da su vesti o EU veoma teško razumljive, dok su za trećinu ispitanika vesti o EU dosadne (videti Grafikon 2.). Ako su nakon izlaska iz „mraka“ devedesetih vesti o EU bile osveženje i potvrda da pripadamo porodici iz koje smo dugo bili izopšteni, danas su vesti o EU samo još jedna dosadna rubrika u vestima i novinama. Gotovo decenijska površnost u izveštavanju o EU, zloupotreba u dnevno-političke svrhe vladajućih i opozicionih partija koje su se smenjivale od 2000. godine, svakako su doprinele nezainteresovanosti i evroskepticizmu građana. Površnost u izveštavanju nije jedini medijski problem, već su to i vesti koje su postale izvor dezinformacija. To pokazuje stav ispitanika (do kog su, prema rezultatima istraživanja, došli preko medija) da je Rusija veći donator Srbiji od EU, iako to zapravo nije slučaj. Efekat koji stvara ovakva vrsta neinformisanosti ne zadržava se samo na pitanju donacija, već se preliva i na druge stavove, kao što je okretanje od EU i intenziviranje saradnje sa Rusijom, što ne znači da je saradnja sa Rusijom loša po sebi ukoliko je zasnovana na proverenim činjenicama i argumentima, ali neinformisanost svakako jeste.

Grafikon 2. Percepcija građana Srbije o vestima o EU u domaćim medijima (u %)

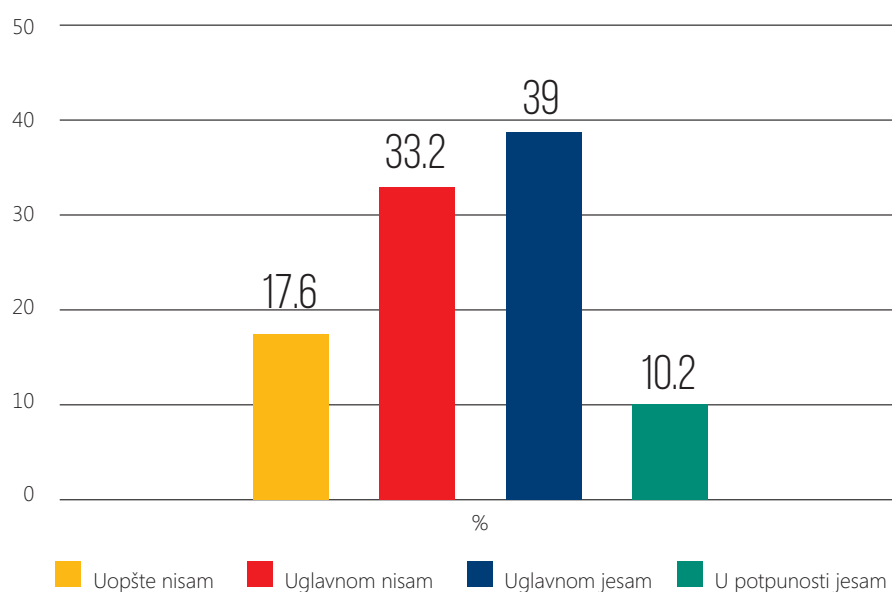
Za vesti o EU u domaćim medijima biste rekli da su:

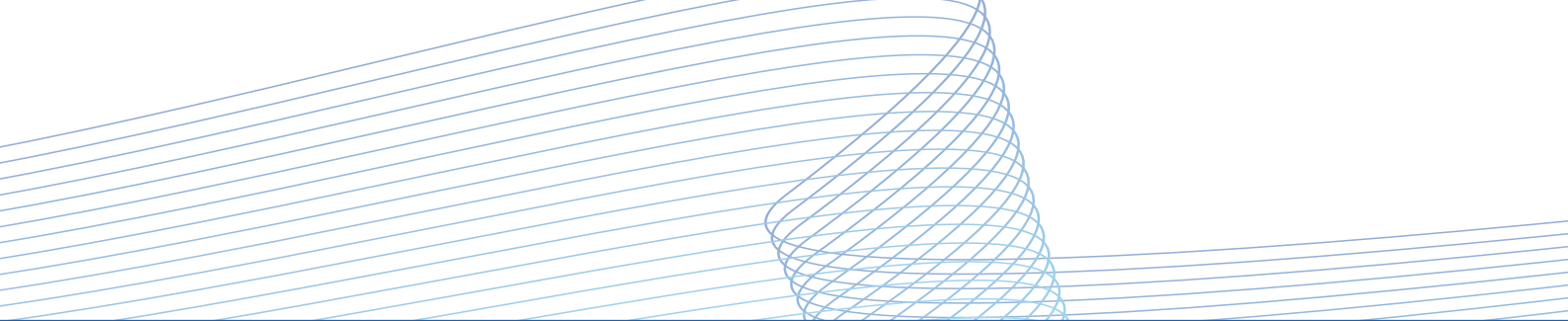
Istraživanje pokazuje da je (ne)informisanost osnova za kreiranja stavova o EU. Nakon što smo ispitanike pitali kako bi glasali na potencijalnom referendumu, zahtevali smo od njih da sami procene svoju informisanost u kontekstu donošenja referendumske odluke. Odgovori na pitanja pokazuju da svaki drugi ispitanik smatra da nije dovoljno informisan da donese odluku na referendumu (videti Grafikon 3.). U takvoj situaciji, postavlja se pitanje da li građani uopšte imaju neophodna sredstva za informisanu i racionalnu odluku. Analize nedvosmisleno pokazuju da (ne) informisanost utiče na to kakva će odluka biti. Naime, procenat ispitanika koji podržava ulazak Srbije u EU značajno je manji kod ispitanika koji smatraju da nisu dovoljno informisani. U ovom trenutku, neinformisanost odnosi prevagu nad informisanošću, jer tek 41% ispitanika kaže da bi na potencijalnom referendumu glasalo za ulazak Srbije u EU.

Grafikon 3. Informisanost građana Srbije o efektima ulaska Srbije u EU (u %)

Da li smatrate da ste dovoljno informisani o pozitivnim i negativnim stranama ulaska Srbije u EU da biste mogli da donesete odluku na referendumu?

Međutim, svako istraživanje javnog mnjenja samo je presek trenutnog stanja. Stavovi će se svakako menjati kako se proces bude privodio kraju. Zagovornike EU integracija Srbije ne treba da plaši porast evroskepticizma i nezainteresovanosti za pitanja o EU. Srbija nije izuzetak po mehanizmu da što se više približava članstvu, evrointegracije imaju manju podršku kod građana. Prema tvrdnjama Tagarta i Zerbiaka „evroskepticizam ima tendenciju da bude izraženiji kod onih kandidata kod kojih se pristupanje čini izglednije nego kod onih kod kojih se pristupanje čini dalekim.“ Ono što zagovornike evrointegracija treba da brine jeste stvaranje pozitivnog konteksta. Naime, kada dođe referendumski trenutak, stav prema EU umnogome će zavisiti od trendova u javnom diskursu. Dok je 2003. godine trend bio pozitivan, danas, nakon zamora od procesa pridruživanja, trend je drugačiji i njega opisuje kontekst u kom se EU nalazi. Trenutno taj kontekst obeležava negativan uticaj Brexita na stavove građana, najbolje iskazan u rečenici jednog ispitanika „Iz EU izlaze oni koji su je osnovali, a mi hoćemo da uđemo. Da EU valja, Velika Britanija bi ostala u njoj.“ Uloga medija, političkih partija, NVO i svih drugih aktera je da građanima obezbede relevantne i pouzdane informacije kako bi mogli doneti informisanu odluku. Istraživanje okazuje da danas to nije slučaj. Naime, čak 40% ispitanika kaže da ne veruje nikome kada su vesti o EU u pitanju, dok svega 17% veruje domaćim političarima, 16% medijima, 14% predstavnicima EU i svega 8% nevladinim organizacijama.

Na kraju, postavlja se pitanje da li će građani samo racionalno odgovarati na referendumsko pitanje i kakav bi konačan rezultat mogao biti. Verujem da će građani na potencijalnom referendumu u potrebnoj većini glasati ZA, ali ne samo iz racionalnih razloga. Jedan činilac bi svakako bio psihološki mehanizam koji se zove nenadoknativ ili nepovratni trošak (*sunk cost*). Naime, onog trenutka kada dođe vreme da se odlučuje, građani će kao jedan od činilaca u kalkulaciji imati i činjenicu da je mnogo godina i truda uloženo u reforme prema EU standardima, da je mnogo toga urađeno i da bez obzira na mane i negativne strane EU, članstvo zapravo jeste logičan pokušaj da se vrati potrošeno, odnosno uloženo.

Tekst je napisan u okviru projekta Evropa za mene. Projekat Evropa za mene finansira Evropska unija. Stavovi u ovom tekstu ne odražavaju nužno stavove Evropske komisije i Evropskog pokreta u Srbiji.